

החובל פרק שמיני בבא קמא

צא

עין משפט נר מצוה

פ א מ"י פ"א מהל' נזק ממון הלכה ט: פ ב מ"י פ"ג מהלכות רובת הלכה א סמג פ"א קסח: פ ג מ"י פ"א מהל' עבדים הל' ז טו"ע י"ד ס"י רבן סעף ד: פ ד מ"י פ"א מהל' חובל ומוקף הלכה ז סמג ע"פ ט טו"ע ח"מ ס"י תכ סעף כה וסעף ז: פ ז מ"י שם הלכה יד והלכה טו טו"ע שם סעף יח: פ ז מ"י שם פ"א הלכה ז וע"ין בהשגות ובמ"מ סמג שם טו"ע שם סעף כח: פ ז מ"י שם פ"א הלכה ז וע"ין בהשגות ובמ"מ סמג שם טו"ע שם סעף יח: פ ז מ"י שם פ"ג הלכה ה סמג שם טו"ע שם סעף לה: פ ז מ"י שם טו"ע שם סעף לו: פ ז מ"י שם הל' יא וסעף טו"ע שם סעף כד וסעף מג: פ ז מ"י שם פ"ב הלכה כ סמג שם טו"ע שם סעף כז:

זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא. תימנה ליגבו את השור לגמרי לנזק ולא תקרי יותר עלייה דמרה וי"ל דאם הוא גובה לגמרי לא היו ממתיני לו עד שישלם מן הרידיא כמו שאין ממתיני לצעלים אם היו אומרים המתינו לי עד שאחרש צו מעט ואח"כ תסקלוהו: **לא משום דאמר**

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איהו דאבעית אנפשיה. תימנה א"כ אמאי נקט על עינו ועל אזנו אפילו כנגד עינו ואזנו נמי אם אחזו ועוד תניא בתוספתא (פ"ט) הכהו כנגד אזנו ועינו לא ילא בן חורין שנאמר והכה עד שיעשה צו מעשה משמע דטעם משום גזירת המכוב היא ולא משום דאבעית אנפשיה:

חמשה דברים אומרים (א) ונותנין לו מיד רפוי ושבתי עד שיתרפא. זו היא גירסת נכונה וקמ"ל שאומרים אותו כמה ראוי לעלות שצמו ורפואתו עד שיתרפא ונותנין לו מיד וכן ה' דברים כמו שפ"י בקונטרס (ט) וכן מוכיח בתוספתא (פ"ט) דמני אמדוהו והיה מתנונה והולך אלמלא יש אומר דברים: **החובל**

אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור הווק בו חייב מאי לאו ממטה למעלה קא חשיב והכי קאמר מטפח ועד עשרה מיתה ליכא נזקין איכא אלמא לנזקין כל דהו שמע מינה אין אומדין לנזקין לא ממעלה למטה קא חשיב והכי קאמר עשרה מיתה איכא פחות מעשרה פורתא נזקין איתא מיתה ליכא ולעולם אימא לך יש אומד לנזקין וכל מידי ומידי כי היכי דמיתוקה ביה בעינן תא שמע (א) יהכחו על עינו וסימאו על אזנו וחירשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד עינו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות מאי טעמא לאו משום דבעינן אומדנא ושמע מינה יש אומדנא לנזקין לא משום דאמרין הוא (ב) דאבעית נפשיה כרתניא (ג) דהמבעית את חבריו פטור מדיני אדם וחייב בדניי שמים כיצד תקע באזנו וחירשו פטור (א) אחזו ותקע באזנו וחירשו חייב ת"ש (ב) חמשה דברים אומדין אותו ונותנין לו מיד רפוי ושבתי עד שיתרפא (ג) אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמו שאמדוהו אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו ש"מ יש אומד לנזקין למימד גברא כמה ליכא מיהא כמה כמה לא מקצר לא קא מבעי לן דודאי אמדינן כי קא מבעיא לן למימד חפצא אי עביד האי נזקא או לא מאי ת"ש (ד) שמעון התימני אומר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים אף כל מיוחד שמסור לעדה ולעדים שמע מינה יש אומד לנזקין שמע מינה: אמר מר (א) אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו מסייע ליה לרבא דאמר רבא האי מאן דאמדוהו לכולי יומא ואיתפח לפלגא דיומא וקא עביד עבידתא יהבינן ליה דכולי יומא מן שמיא הוא דרחמי עליה: רקק והגיע בו הרוק והעביר כו': אמר רב פפא (א) לא שנו אלא בו (ב) אבל כנגדו לא וניהוי כי בייש בדברים אמרי במערבא (א) משמיה דרבי יוסי בר אבין זאת אומרת ביישו בדברים פטור מכלום: הכל לפי כבודו (וכו'): איבעיא להו תנא קמא לקולא קאמר או לחומרא קאמר (ב) לקולא קאמר דאיכא עני דלא בעי למשקל כולי האי או דלמא לחומרא קאמר דאיכא עשיר דבעי למיתב ליה טפי תא שמע מדקאמר ר' עקיבא אפילו עניים שבישראל רואין אותן כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב

אלמא בעינן אומדנא דכ"ד. אף לנזקין דהא האי קרא בנזקין קא (דכתיב) והכה איש את רעהו באלבן או באגרופ ולא ימות וה"נ נזקין לאומדו אם ראוי לנגיחות זו: **כגון שצרה**. בעליו ואין חזין לו ללדס שלא בפניו: **דקביל סדרי**. על נגיחות וצרה הלכך אין לנו ממה לשלם וכגון דלית ליה נכסי: **סוף**

מיהכא משתלם הואיל וצרה: ומשני **מרידיא**. משתלם את השור למריסה לשכירות ומשלם לנזק ואחרי כן ידיוהו דניי נפשות אבל קדמו דלנוהו ויסקל לא מענינן דנייה לשווי לרידיא: **עלייה דמרה הוא**. ואין צנפו של שור אלא כשאר נכסי בעליו ותם אין משלם מן העלייה: **לקטלא הוא דאמרין**. דכתיב באלבן יד אשר ימות זה הכהו (במדבר לה): **אלב לנזקין**. אין אומדין דלפ"י אין חפץ זה ראוי להיקח זה חייב דומינן דלמזק כלל דהו: **נמה צות**. סתם צור י' טפחים: **מאי לאו**. הא דקמני אם היו פחותים אם הווק צו חייב: **מלמס למעלה קחשיב**. אלמלא בטפח היו הווק: **כנגד עינו**. הכהו בצותל כנגד עינו של זה: **דנעינן אומדנא**. ובהכי לא בעי לאסתמוי אלא מוליה הוא דלמטרע ליה: **אחזו**. מעשה ידיה הוא: **פ"ש חמשה דברים אומדין ונותנין לו כו'**. לא גרסינן נזק וצער וצושת: **ורפוי ושבתי עד שיתרפא**. כלומר לריקן צו"ד לאחזו ככה ראוי להיות ונפל למשכב צחלי זה ומחייבין את זה ליתן לו מיד כל רפוי ושבתי ומוזנות הצריכין לו עד שיתרפא: **וסדריא**. לזמן מועט והם אמדוהו לזמן מרובה: **נוסן לו כל מה שאמדוהו**. דמשמיה רחמינו עליה: **מקל**. נוסל למשכב כמו אקצירי (ר"ה דף טז): **אספא**. נתפסא: **מדקאמר ר"ע אפי' לעניים כו'**. וחזינא דלא חייב לתת לפורע ראש האשה אלא ארבע מאות וזו כמ"ק שמע מינה מנה קנא קנא לקולא קאמר דלעני לא יהבינא כולי האי וקאמר ליה ר' עקיבא לעני נמי יהבינא הכי ומעשה צדק שפרע ראש האשה עני כו' לא צ"ד האי שיעורא דארבע מאות דמ"ק אפחות שבעים קאמר והכל לפי כבודו לחומרא קאמר לתימנא טפי לעשירים וקאמי ר"ע למימד אפילו עני כדשיראל יטול יותר מלרבע מאות וזו אמאי לא מחייב ליה לפורע ראש האשה לתימנא טפי: **אללם נמים ראייהם**. כלו' יענה לפטור ענמן ולא העלית צידך כלום. שצרי חרסין אין ראויים לכלום: **חנלה**. אין ראוי:

(א) געל נ: סנהדרין מה, (ב) לקמן מה. קדושין כד; (ג) געל נ. קדושין כד; (ד) געל נ: (ה) (ס) (כמוסות סו); (ו) געל נ: (ז) געל נ: (ח) וכן מוכיח בתוספתא יומא; (ט) (שמות כא); (י) וכן מוכיח בתוספתא דמני אמדוהו כו' כפ"י רש"י וע"ש.

הגהות הב"ח

(א) גבי הא דיהו דלבעית נפשיה: (ב) שם עד שיתרפא (אמדוהו) והיה מתנונה וכו' כמו שאלמדין; (ג) תלמי' וצ"ב המוס' ל"ג לך צנח כנגמל; (ד) תוס' ד"ה חמשה דברים אומדים אותו ועמנין;

גליון הש"ס

גמ' אין נותנין זמן לחבולות. עין געל דף קו ע"ב מוס' ד"ה שאין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' משמיה דר"י בר אבין (ואת אומרת) תלמי' (דמני) דקמני צו לאפקין כנגדו י"ל רק דאין לחישי ד' מלות (זו):

רבינו חננאל

קדמו דדנוהו דניי נפשות, אין דנין אותו דניי ממונו. ואקשינן אמאי, ופריך רבה גזון פשעיו עדים בבית דין על זה השור שהרג בפני בעליו וברח וליתיה דלשעור, עליה בדיקין ממון. ואקשינן האי דהאני דנין אותו דניי ממונו וחדור דנין אותו דניי נפשות אם אין בעלים משלם מן העליה מנין משהלם הניזק הויק. מרידיא, פיר' כמה שחורש בזה השור ונטל שבר, גבי תם נמי ידיוהו דניי ממונו ויחורש שישתלם הניזק חצי נזק ואחר כך ידיוהו דניי נפשות ופריך רב מארי, זאת אומרת, שמע מינה מיהא מתניתא, דרידיא דהורא ליתיה חשובה ממונא דתורא אלא מעליה דמריה דתוריה הוא. והתם מגופו משתלם ולא מן העליה דמריה, ושכר חרישת זה השור מן העליה של בעליו הוא חשוב ואין תשלומין להם מן העליה. איבעיא להו יש אומד לנזקין או לא. אמר ר' עקיבא לר' אבהו שחוקין אם יש בו שיעור כדי להזיק או לא הווק חזיר, ואם לאו פטור, או לא. והאיתן למיפשטה מן העור, מה בור מטפח ובר שורה טפחים במינה פטור, עשרה טפחים חייב במינה אבל מטפח עד עשרה לעינין נזקין דינא אחד, שמע מינה אין אומד לנזקין, ובנזקין כל שהוא חייב. ודחינן, לעולם יש אומד לנזקין והכי קאמי' עשרה איכא מיתה תשעה נזקא איכא במיתה פטור, ובנזקין מידי דשיעורא דמיתוק אמדינן ליה. תא שמע הכהו על עינו וסימאו כול' עבד עינו ואינו רואה כול' עבד עינו ואינו שומע מינה איכא פחות מעשרה פורתא נזקין איתא מיתה ליכא ולעולם אימא לך יש אומד לנזקין וכל מידי ומידי כי היכי דמיתוקה ביה בעינן תא שמע (א) יהכחו על עינו וסימאו על אזנו וחירשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד עינו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות מאי טעמא לאו משום דבעינן אומדנא ושמע מינה יש אומדנא לנזקין לא משום דאמרין הוא (ב) דאבעית נפשיה כרתניא (ג) דהמבעית את חבריו פטור מדיני אדם וחייב בדניי שמים כיצד תקע באזנו וחירשו פטור (א) אחזו ותקע באזנו וחירשו חייב ת"ש (ב) חמשה דברים אומדין אותו ונותנין לו מיד רפוי ושבתי עד שיתרפא (ג) אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמו שאמדוהו אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו ש"מ יש אומד לנזקין למימד גברא כמה ליכא מיהא כמה כמה לא מקצר לא קא מבעי לן דודאי אמדינן כי קא מבעיא לן למימד חפצא אי עביד האי נזקא או לא מאי ת"ש (ד) שמעון התימני אומר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים אף כל מיוחד שמסור לעדה ולעדים שמע מינה יש אומד לנזקין שמע מינה: אמר מר (א) אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו מסייע ליה לרבא דאמר רבא האי מאן דאמדוהו לכולי יומא ואיתפח לפלגא דיומא וקא עביד עבידתא יהבינן ליה דכולי יומא מן שמיא הוא דרחמי עליה: רקק והגיע בו הרוק והעביר כו': אמר רב פפא (א) לא שנו אלא בו (ב) אבל כנגדו לא וניהוי כי בייש בדברים אמרי במערבא (א) משמיה דרבי יוסי בר אבין זאת אומרת ביישו בדברים פטור מכלום: הכל לפי כבודו (וכו'): איבעיא להו תנא קמא לקולא קאמר או לחומרא קאמר (ב) לקולא קאמר דאיכא עני דלא בעי למשקל כולי האי או דלמא לחומרא קאמר דאיכא עשיר דבעי למיתב ליה טפי תא שמע מדקאמר ר' עקיבא אפילו עניים שבישראל רואין אותן כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב

מוסף רש"י

מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים. משנה היא (לעיל ז:) אחד השופר צור ואחד הסופר חזק ומערה חייב כפילות שור וזמורה, אם כן למה יאמר צור, מה צור שיש בו כדי להמית, והיינו עשרה טפחים, דסמך על אלו פחות מעשרה טפחים, אף כל שיש בו כדי להמית ומאי ניחא עשרה טפחים (סנהדרין טז). כנגד עינו. שהיה נכסול והבעתו כקול חזקו פלאוס ועמלו, דלא עבד ציה מעשה צנפו (לעיל טז). פטור מדיני אדם. לשלם, וחייב בדניי שמים. פורענות לשלם להשעים שמתכין להפסיד את ישראל (גיטין גג). שמסור לעדה ולעדים. שכולל להביא לנזק לאחזו אם ראוי אחריו וז' לעשות פסלו ז', ואם אין ראוי לא ז' וז' וסמך מכלל (לעיל ז:).

רבינו חננאל (המשך)

העין וכיצא בהן צריכין אומר אם יש בו שיעור להזיק זה הרוק או לא. תא שמע שמע' התימני אמי' מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים, וכו'. שמע מינה יש אומד לנזקין שמע מינה. אמר רבא אמדוהו לכוליה יומא וברא ועבד כבורה מלפניה דיומא נותנין לו כבורה כשנא אלא בו בעצמו אבל כבורה פטור. ודיקנין, זאת אומרת המכוב חבירו בדברים פטור מכלום. הכל לפי כבודו. וירושלמי. חד אמר בשם ריש לקיש המבייש הזקן נותן לו בושתו משלם. חד בר נש איקפד לר' יהודה בר חנינא. ורביא אותו אלו בני חורין שירדו מנכסיהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב כול'. איבעיא להו, תנא קמא דקאמי ר' יהודה בר הרוק, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה, נתן לה ח' ז' והכל לפי כבודו, לקולא קאמי' דאי איתיה המכבייש עני יחייב ליה טפי מארבע מאה ז', ופטור. מרחקאני ר' עקיבא וכו' וז' איתן כאלו בני חורין שירדו מנכסיהן, ושמע מינה תנא קמא לקולא קאמי', דאי אית ליה עני מתבייש, פחותין מן ז' ויהבינן ליה לפי כבודו. ואקשינן לר' עקיבא שנתן זמן לה שפרע ראש האשה, וז' יהיב זמן לחבולות. ופרקינן, להחלות דחסריה ממונא לא יהבינן לה זמן אבל לבשת דלית בה חסרון ממון (לא) יהבינן זמן. שימרה כשראה אותה עומדת על פתח חצרה שבר הפך כול', עד לא אמרת כלום שהחובל בעצמו אף על פי שאינו ראוי פטור. והתניא אמר לר' עקיבא, אדם רשאי לחבל בעצמו. ונותנינן הכי קאמי